

Üniversite Kütüphanelerimiz ve Sorunları

Çeşitli kurumlarda günde bin kere «ya sabır» diyen, Anadolu'nun binbir köşesinde korkunç hayat şartlarına «asli 25»i kalkan yaparak kendilerini savunan ve bu gün mektep sıralarından yarınlarını toz pembe ufuklar olarak gören kütüphaneci dostlarım; bu yazı hepimizin, hepinizin yaşadığı, ya da yaşayacağı şartların öyküsüdür. Her satırda kendinizi ve yarınınızı bulacaksınız.

Hilmi ÇELİK

Türkiye, küçücük bünyesinde çok çeşitli yüksek öğretim kurumlarını barındıran memleketlerden birisidir. Bu kurumlar gerek malî kaynaklar, gerek idarî organizasyon ve gerekse eğitim programları bakımından büyük değişiklikler arzederler. Bu farklılık nedenleriyle ki, aslında sadece yüksek öğretim kurumları oldukları halde, fonksiyon, nitelik ve icraatları bakımından büyük bir dengesizlik ortaya çıkmaktadır. Bunu bir kaç misâl vererek açıklamaya çalışalım. Devlet bütçesinden ayrılan fonla finanse edilen ve kadroları devlet standartlarına göre ayarlanan Ankara ve İstanbul Üniversiteleri ile; devlet bütçesinden ayrılan fonla birlikte çeşitli dış yardımlarla desteklenen Orta Doğu Teknik Üniversitesi ve devlet bütçesinden ayrılan fona ilâveten yine çeşitli dış yardımlar ve döner sermaye ile desteklenen Hacettepe Üniversitelerinin gerek bu günkü durum-

ları ve gerekse gelişmelerindeki hızlılık farklarının aşîkârlığını hiç kimse inkâr edemez sanırız.

Yıllar yılı aynı binalarda tedrisat yapan ve bütün taşma ve yeterliliğine rağmen bir adım bile büyüyemeyen Ankara Üniversitesi yanında, bir kaç yıl içerisinde dev tesisler kurarak sadece bir yüksek okul hüviyetinden fakülte kuruluşunu da atlayarak üniversite kuruluşu haline gelen Hacettepe Üniversitesinin, buna bağlı olarak kaydettiği gelişimler de elbette ki diğerlerinden çok farklı olacaktır.

Adı geçen bu iki yüksek öğretim kurumu, Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversitesi, diğer faaliyetlerine paralel olarak kitap ve kütüphane kavramına da gerekli ilgiyi göstermiş, gerekli değeri vermişlerdir. Bu iki kurumun yöneticileri eğitim materyallerinin artışıdaki büyük hızı ve bu materyalleri kullanan okuyucuların

sayıları hakkındaki binlerle ifade edilen rakamları iftiharla belirtmektedirler. Bunun yanı sıra Ankara Üniversitesi çeşitli çatılar altındaki kütüphanelerini henüz okuma odası hüviyetinden ya kurtaramamış veyahut ta aslında adı geçen kurumlardan daha çok materyale sahip olduğu halde okuyucu hizmeti bakımından hiçbir zaman onlarla boy ölçüşecek hale gelememiştir. En acısı, gördüğümüz kadarı ile, bu yolda yeni hamlelere girişmekten de henüz uzaktır. Yıllar sonra Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi yanına ek bir bina olarak yapılan kütüphane inşaatı Ankara Üniversitesi için yeterli olmaktan çok uzaktır.

Hacettepe ve Orta Doğu Teknik Üniversiteleri, kütüphanelerini tanzim ve hizmetlerinin mükemmelliği yolunda birbirleriyle yarışırken, acaba diğer kütüphaneler kendilerinde üniversite kütüphanesi hüviyeti bulmuyorlar mı ki bu gerçek mücadelenin tamamen dışında kalıyorlar?

Toplumun artık tüm olarak halka dönük bir eğitim sistemi istediği ve durumun bir çok sorunlara gebe olduğu şu ortamda acaba bu kurumların kütüphaneleri konusunda söylenecek hiçbir şey yok mudur? Esefle söylemek gerekir ki, yakinen takib ettiğimiz boykotlarla ilgili bildiriler ve tamimlerde ne bir öğretim üyesinin ve ne de bir öğrencinin kütüphanelerin yetersiz ol-

duğu konusunda hiçbir söz veya yazısına rastlayamadık. Acaba bu kurumların gerek eğitimcileri, gerekse eğitilenleri böyle bir ihtiyacı duymamakta mıdır? Eğer lal böyle ise kütüphanecilere ve kütüphanecilerin yöneticilerine düşen görevin şekil ve niteliği değişmektedir. Bunun organizesi nasıl olacak? Bu gün mevcut üniversite kütüphanelerini çeşitli nedenler yüzünden standart ve istenilen hale getiremeyen kütüphaneciler karşılına bir de bu problem çıkınca nasıl bir çözüm yolu arayacaklar?

Resmî kuruluşların bünyelerinde genellikle şekilde de olsa kurulan kütüphanelerin yanında, özel kuruluşların öğretimlerini tümüyle kütüphanesiz sürdürüp gitmeleri biz kütüphanecilerin hassasiyetle üzerine eğilmemiz gereken bir husus olmuştur. Bu kurumların sahip ve yöneticilerini mi, yoksa bu kurumlarda eğitilen kişileri mi kütüphanesiz yüksek öğretim, daha açıkcası kütüphanesiz gerçek ve mükemmel bir eğitim olamayacağına ikna edeceğiz?

Binlerce kitabı ve süreli yayını bir depoya doldurup başına kütüphanecilikle yakın ve uzak hiçbir ilgisi olmayan bir kişiyi koyan ve kuruluşu üniversite kütüphanesi olarak kayıtlara geçen Karadeniz Teknik Üniversitesi kütüphanesinin geleceği ne olacak ve bu keşmekeşe ne zaman, kim,

«dur» diyecektir? Müteaddit mü-racaatlarımıza «kütüphanede me-mura ihtiyacımız vardır» diyerek hiçbir imkân tanımayan ve yöne-timi üniversite Genel Sekreterliği-ne bağlı olan bu kuruluşlar için ne gibi bir çözüm yolu bulunabi-lecektir? Aslında biz misâlleri çok uzaklara götürüyoruz. İkinci ka-tında kütüphanecilik eğitimi yapı-lan Dil ve Tarih-Coğrafya Fakül-tesi Kütüphanesinin de hangi ma-kama bağlı olduğu malûmunuzdur. İkinci katta okutulanlar, burada okuyanlar tarafından birinci katta tatbik edilemez-ken, Trabzonda bunun neden tat-bik edilmediğini düşünmek fikir hamallığından ileri gitmese gerek. Yukarıda dengeli düşünülürse bir bakıma haksız hücumlarımıza ma-ruz kalan Karadeniz Teknik Üni-versitesinde akademik personele çeşitli isimler altında temin edilen ek ödeneklerden idarî personel o-larak kabul edildiği için kütüpha-neci istifade edememektedir. Bu yüzdendir ki Trabzon Teknik Üni-versitesi, muhteşem binalarının içine ortaçağ zihniyeti ile gömdü-ğü binlerce cilt kitabı okuyucula-rın hizmetine değil, beklemek üze-re o daracık salondaki rafların, kemirilmek üzere haşaratın hiz-metine sunmuş bulunmaktadır. Dikkatinizi çekerim. Burası Trab-zon. Okuyucunun başka hiçbir kü-tüphane bulamayacağı bir bölge!

Şimdi de boşluklarla dopdolu bir başka noktaya yönelelim. Üniversite kütüphaneleri arasın-

da bugün bir işbirliği tamamen yok denecek haldedir. Oysa ki fa-kir ve her türlü maddî imkânla-rın her zerresini bilerek harcamak durumunda olan bu memleketin yüksek eğitim kurumları, en çok, bir kütüphaneler arası işbirliğine muhtaçtırlar. Herkes, istediği ko-leksiyonu değeri ne olursa olsun -gücü varsa- satın almaktadır. Meselâ Ankarada değeri binlerce lira olan çeşitli koleksiyonlardan birkaç kütüphanede birden bul-mak mümkündür. Bunun yanı sıra «maddî imkân yok» gerekçe-siyle bir çok hizmet bir yerde akamete uğramaktadır. Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Ku-rumu'nun başladığı çalışma nasıl neticelenecek, ne derece faydalı o-lacak; onu bugünden kestirmek imkânsızdır.

Netice olarak şunu demek istiyoruz ki, bu gün memlekette bir yanda tam manasiyle yerinde sayan, diğer yanda dev adımlarla ve şuurlu olarak gelişen kütüp-hane grupları vardır. Ve bu kütüp-haneler -gerek yerinde sayan, ge-rek ilerleyen!- işbirliği anlayışın-dan ya uzak veya tamamen yok-sundur:

Biz kütüphaneciler bugün memleketin çeşitli bölgelerinde şubeleri olan bir derneğe sahibiz: Türk Kütüphaneciler Derneği. Fa-kat bu dernek ne bu kütüphane-lerin sevk ve idaresi hakkında bilgi sahibidir, ne de karşımıza çı-kan, izah etmeğe çalıştığımız prob-

lemlerin çözümüne katkıda bulunacak güçtedir. Bu genel duruma yön ve düzen verme işi kanımızca ancak Türk Kütüphaneciler Derneğince bir çözüm yolu bulunarak bir esasa bağlanabilir. Tek tek, parçalanmağa ve ters yüz olmağa mahkûmuz. Nitekim kütüphaneci arkadaşlarımızın çoğu bunun canlı misallerini ebediyen unutmayacaklardır. Tek tek hiç bir kütüphaneci bugün genel sekreterliğe bağlı bir kütüphane memurluğunun kütüphane müdürlüğü olarak değiştirilmesi gerekliliğini anlatabilecek ve kabul ettirecek ne güç, ve ne de ortam bulabilmektedir.

Bu keşmekeşe tek tek mi çare arayacağız, «böyle gelmiş böyle gider» mi diyeceğiz; yoksa alnımızdaki sabır amblemi ile daha yıllarca durumu istediğimiz kıvama sokacak melekleri mi bekleyeceğiz? Sayın Kütüphanecilik Bölümü mensuplarının, sayın Kütüphaneler Genel Müdürlüğü yetkililerinin, ve sayın Türk Kütüphaneciler Derneği Genel Başkanlığının bu sütünlarda gerekli tavsiyelerde bulunmalarını ve çözüm yollarını göstermelerini bekliyoruz.

Eğer bu mesleğin fertleri olarak bizden birlik, beraberlik ve hizmet isteniyorsa bizim çözümlememiz imkânsız olan bu problemlerin ilk denklemlerini kendilerinden bekliyoruz. Biz on sene sonra yine Karadeniz Teknik Üniversitesinde kütüphane diye bir

depo, Ankara Üniversitesi Fakültelerinde kütüphane diye okuma odası, gazete sütunlarında kütüphaneci yerine «kütüphane memuru» ilânları, üniversite kütüphanelerinde kitap satışı yapan kütüphaneciler görmek istemiyoruz. Biz bütünüyle kendimizi bu mesleğe adadık. Yalnız, ne var ki, çaresiz ve desteksiz. Aynı okulun diplomasını taşıyan öğretmen arkadaşımız ek ders v.s. ile geçimini temin edecek hale gelirken biz sadece «asli 25»e daha kaç yıl terk edileceğiz? Öğretmenlerin ezildiği söylenir, çareleri aranır hep. Bizim bunca ezikliğimizi ve inim inim inlediğimizi söyleyen ve bir çözüm yolu arayan yok mudur?

Başından beri durumlarını anlattığımız müesseselere biz gençlerin neden el atmadığımızı ve bilinen bu gerçekleri neden bir kere daha tekrarladığımızı hiçbir yöneticimiz sormaz sanırsınız. Zira «asli 25» ile bu hayat standartları altında nasıl yaşanacağını kendileri çok iyi bilirler.

Memleketin kütüphaneciye en çok ihtiyacının olduğu şu devrede birçok arkadaşımız mesleğinin dışında aramaktadır ekmek parasını. İsteyerek mi? Hayır. Kendisi meslekte istenmediği için; daha doğrusu o meslek kendisini doyurmadığı için.

Biz hiç bir zaman pilot bölge zammı istemiyoruz, biz hiç bir zaman teknik eleman zammı istemiyoruz, biz hiç bir zaman dok-

tor ve hâkim tazminatı istemiyorum. Biz «asli 25» in karşılığının hesabının hayat şartları ile mukayyesini istiyoruz. «Yeter» diyorsanız, gideriz. Muş'a değil, Van'a değil, Çemişgezek'e bile gideriz.

Ne var ki Muş'a gitmekle, Van'a gitmekle, Trabzon'a gitmekle her şey bitmiyor. Bazı standartlar istiyoruz. Standard katalog kuralları, konu başlıkları listesi istiyoruz. Elimizde bir konu başlığı listesi olmadıkça gerçek bir konu katalogunu nasıl yapabiliriz? Hangimiz veya hangilerimiz böyle bir liste yapabilecek güçteyiz? Bunun gerekliliği bir bardak su ihtiyacı gibi apaçık. Bu boşluk ne zaman dolacak, ne zaman huzur içerisinde tam bir kataloglama hizmeti yapabileceğiz? Yapanlar yapıyor diye soran olmaz sanırız. Zira yapılanların hepsi İngiliz dilinde. Oysa, biz Türkiyedeyiz. Derneğimiz Türk Kütüphaneciler Derneği, en büyük merciimiz Kütüphaneler Genel Müdürlüğü ve neşriyatımız Türkçe.

Yıllar yılı süre gelen ilgisizlik, terkedilmişlik ve hiçbir gerçek mücadelenin yokluğu bizi bu

satırları yazmağa sürükledi. Bu yazımızla hiç kimseyi yermek, herhangi bir kurumu kötülemek niyetinde değiliz. Sadece, süregelen keşmekeşin devam etmesi, gün geçtikçe sayımızın çoğalmasına rağmen parçalanıp kaybolmamız, gerçek araştırmalardan uzak olmamız, bizi fazlasıyla üzmektedir. Bu gidişle yarın mesleğimizi yitireceğimizi veya mesleğin tamamen yabancı olacağımızı, hayat çarkı içinde eriyip gideceğimizi sanmaktayız.

Bizi asıl korkutan yok olmak, zaman fırınında eriyip gitmek değil; yarınki nesillere hiçbir gelişim kaydedmeden, hiçbir çözüm yolu bulamadan aynı problemleri, aynı bilinmeyenlerle devretmek durumunda olmamızdır.

Temennimiz ve umudumuz, kısa zamanda bu karamsarlığımızın gitmesi ve huzur içinde çalışabileceğimiz bir ortamın hazırlanmasından sonra istenilen hizmetin beklenmesidir.

Bütün kütüphaneci dostlarımıza «ya sabır» tavsiye ederken, yöneticilerimizden acilen dertlerimize deva aramalarını ve bulmalarını dileriz.